

MICHIEL (MICHAËL) MANSVELT

INLEIDING

Walter Debrock is al een hele tijd geleden begonnen de geschiedenis van de Oostendse kapers te schrijven. In 1989 gaat deze succesreeks onverminderd voort. Mansvelt heeft de eer het nieuwe jaar in te luiden.

De kaper en konvooir Michiel Mansvelt is geboren te Oostende op 13 november 1655, als zoon van Laurentius Mansvelt en Maria Pieterssens.

Hij ging ter schole bij de Oratorianen te Oostende, die te dien tijde zowat het onderwijsmonopolie hadden ter plaatse.

Michiel trouwde met Jacoba (Jacqueline) Vlaminck op 13 juni 1677 en had twee kinderen, een dochter Brigitte en een zoon Tilemanus-Jacobus, die eveneens naar zee zou trekken, maar dan als stuurman en schipper.

Op de bemanningsrol van 1674 van het fregat „den Vliegende Arent”, ook vermeld onder de naam „den Stijgende Arent” van kapitein Joos Pieters, wordt Michiel Mansvelt vermeld als bootsmaat. Op dit kapersfregat van 25 last (50 ton ongeveer) en 6 stukken kanon, zal hij zijn stiel zeker goed geleerd hebben, want herhaaldelijk vinden we kapitein Joos Pieters aangegeven op de prijslijsten van de Oostendse Admiraliteit als binnengelopen met rijke buit geakaapt op de vijanden.

In 1678 wordt Mansvelt zelf kapitein ter kaapvaart, maar begint zeer schuchter op een „diepo”, de „St. Anne”, op 12 januari 1678. Het scheepje draagt 6 last en heeft

2 kanonnen aan boord. Op 18 mei 1678, op 6 juli en 9 september 1678 wordt telkens zijn patente of kapersbrief hernieuwd.

In maart wordt reeds een buitgemaakte sloep, met 6 paarden geladen, vermeld als prijs. Het scheepje werd veroverd in de buurt van Kales en bracht netto 3358 gulden op aan de bekende Oostendse reder Boudewijn Borm.

Op 7 april noteert men opnieuw 5 prijzen en rantsoenen (borgsommen voor niet opgebrachte schepen) die hij samen met de bekende Oostendse kaper Roeland Sybers had veroverd.

Rond de Singels (Rye) verovert hij een Franse „dieppois” die voor netto 1707 gulden wordt verkocht en langs de Franse Kanaalkust neemt hij 2 „barquen”, in de loop van juni.

Rond de rede van Etaples verovert hij een bark met zout, „La Madeleine de Conquet”, in de maand juli, en op de rede van Duinkerke bemachtigt hij verder een boyer met bonen en mout en tevens een „binlander” met molenstenen. Dit pakket bracht 2708 gulden op aan zijn toenmalige reder Francisco Maro.

Een tijdje nadien verschijnt Mansvelt opnieuw, in september 1678, op de prijslijsten van de Oostendse Admiraliteit met twee barken met wijn en cider, die echter moeten vrijgegeven worden op verzoek van de Overheid.

Het einde van de oorlog met Frankrijk stelde ook voorlopig een einde aan de kaapvaart

vanuit Oostende.

Intussen had men te Oostende zware konvoischeepen uitgerust, bestemd voor de vaart op Cadiz, Lissabon, Alicante en Sevilla. In 1689 waren er reeds verscheidene gereed, w.o. de „S. Maria”, van 24 stukken geschut, bevolen door Mansvelt.

De oorlog met Frankrijk zal echter herneemen in 1689.

Pas in 1691, op 26 januari, verscheen de naam van Michiel Mansvelt opnieuw op de lijsten van de verleende kapersbrieven, waarbij hij als kapitein werd geregistreerd van een snauw „De Drye Coninghen”, van 15 last en 6 stukken geschut, en met als reders de familie Backhusius. Daarmee veroverde hij in februari 2 schepen met wijn, brandewijn en tabak en bracht hij een rantsoen binnen van 125 pattacons.

In april wordt hij nog vermeld op zee door kapitein Adriaen van der Linde.

Wellicht vaarde hij dan een tijdje in de koopvaardij, als bewapende koopvaarder, want hij wordt wel vermeld als kapitein van een fregatje „den Keyzer Leopoldus”, op 7 april 1692.

Maar, op 4 mei 1693, vermeldt de lijst der uitgereikte kapersbrieven – patenten ter kaapvaart – hem als drager van een commissie voor de snauw „Ste Catharina”, bewapend met 6 stukken kanon en 4 „bussen”, de zogeheten „steenstukken”.

Van een reis uit die tijd bezitten we een boordjournaal van die „Ste Catharina”, dat meldt dat dadelijk op 6 mei 1693 Mansvelt

De BBL stopt Europa in uw portefeuille.

De BBL lanceert de eerste Kasbon in ECU.

De BBL geeft u nu de kans om een totaal nieuw effect te verwerven: de Kasbon in ECU. Dat is een grote première voor al wie rekenen wil op Europa.

De ECU dat is de toekomst. De BBL-Kasbon is een volkomen nieuwe en originele waarde ten belope van 1000 ECU en met een opbrengst van 6,75% bruto.

Het is de ideale manier om een dynamische diversifiëring te brengen in uw beleggingen.

Wacht niet langer om er op in te schrijven in een BBL-Kantoor.

De wettelijke nota werd ter Griffie van de Rechtbank van Koophandel te Brussel neergelegd.

De BBL denkt aan u...

uitloopt uit de haven van Oostende, na nog even gesproken te hebben met kapitein Thomas Gournay, die op de rede lag.

Na vervolgens wat gekruist te hebben tussen de zuidkust van Engeland en de Franse kust, dweilt Mansvelt permanent de Franse kust af tot onder Ouessant.

Op 10 mei 1693 verhaalt het boordjournaal in een sappig Vlaams en zonder komma's en punten, hoe Mansvelt in gevecht geraakt met een Frans fregatje.

We vertalen meteen de tekst van dit verhaal in wat leesbaarder Nederlands en laten hem hier volgen, omdat het ons de moeite loont een feitelijk gegeven, als dit van een gevecht, weer te geven.

„Na datum maakten we jacht op een fregatje, dat een vlag liet waaien die we niet kenden. Nadat we het hadden gejaagd omtrent de 3 glazen (een glas is een half uur), schoten we een schot en riepen we: „olla, vanwaar is het schip?“, en vanop het schip gaven ze als antwoord: „kom maar aan boord“, waarop ze onmiddellijk de Franse vlag lieten waaien. Nadat we ongeveer een uur gevochten hadden, zijn we van hem afgewend. We kregen een dode en enige schoten door ons zell en zijn oostwaarts gezeild”.

En dat is nog niet alles.

Op 20 mei, na enkele kleine incidenten, komt dan een nieuw verhaal dat, in beter Nederlands omgezet, als volgt luidt:

„We lopen (in de buurt van Audierno) naar een snauw. Echter die kaper wachtte ons in; we lieten de Franse (dus valse!) vlag waaien en wanneer we dichterbij kwamen, schoot hij met een basse (steenstuk) langsscheeps en wij ook gelijkelij. Nadat het gevecht ongeveer twaalf uur geduurd had, werd hij verplicht zich over te geven met verlies van 3 à 4 doden en ongeveer 24 gekwetsten, terwijl er van onze kant geen verliezen waren. Het was een snauw van de koninklijke marine van Brest, met 6 stukken en 4 bassen bewapend, onder het bevel van kapitein Venedy, die naar Port Louis wilde gaan”.

Na dit succes rantsoenen ze nog 2 Franse „barquen” voor 20 pistolen. Uit de prijzenlijsten van de Oostendse Admiraliteit vernemen we dan dat het veroverde schip inderdaad een klein fregat was, „La Commode”. Jammer genoeg bezitten we slechts één boordjournaal van Mansvelt als kaper, maar de beide hier aangehaalde uittreksels geven op voorbeeldige wijze aan, hoe een kaper optrad tegen een beoogde buit!

Mansvelt werd herhaaldelijk gesignaleerd door andere kapiteins en Jan Vermes (Vermeersch) vermeldt zelfs dat hij met hem gekruist heeft gedurende enkele dagen rond Fécamp.

Reeds op 19 juni, nog steeds in 1693, rond 12 u., in de buurt van Kales, veroverde Mansvelt in gezelschap van de Oostendenaars Charles Pieters en Charles Jonckheere een snauw van Duinkerke, met 6 stukken, bevolen door de Duinkerker kapitein Jan Peire. Deze veroverde snauw werd 's anderendaags reeds opgebracht te Oostende.

Intussen werd de kaper Mansvelt voor goed konvooyer.

Op 3 oktober vermeldt men van hem in die hoedanigheid een prijs, de Franse bark „St. Elisabeth”, van 20 vat, geladen met zout. Deze prijs werd genomen in compagnie van kapitein Jan Vermeersch, varende met de snauw „St. Sebastiaan de Revenge”. Het „paert” (deel) van Mansvelt in die prijs zal trouwens betwist worden door de Admiraliteit, die klaarblijkelijk de konvooiers niet erg geneegen was.

Midden zijn konvooiwerk wordt Mansvelt opnieuw aangehaald op de prijzenlijsten met een veroverde fluit, de „Martha”, van 200 vat, geladen met 2 walvissen en komende van Groenland. Die fluit werd hernomen op de Duinkerke kapers Jaspar Bommelaere en Jan Saus, gekende namen in de kaperij. De „convoyer” (zo wordt thans Mansvelt vernoemd) werd bijgestaan door de Oostendse kaper, kapitein Pieter de Vynck.

Het archief van de konvooidienst leert ons ook dat Mansvelt in 1694 een konvooischip „De Prince Electorael”, dat toen werd uitgereed, onder zijn bevel heft gekregen.

Mansvelt veroverd met deze bodem de pinasse „Het Compas van Stockholm” gemonteerd met 16 kanonnen.

Zoals we reeds vermeldden in vorige bijdragen in dit tijdschrift, veranderden de kapiteins van de konvooidienst vaak van schip. Zo vinden we Mansvelt kapitein op de „Sint Franciscus”, met 24 stukken geschut en 196 man aan boord.

Hij vertrok op 11 november 1695 op kruistocht ter bescherming van de Vlaamse en Spaanse schepen en maakte tevens gebruik van de tocht om heel wat prijzen te veroveren.

Zo stuurt hij op naar Oostende een Duinkerker snauw met 6 kanonnen en 4 steenstukken bewapend, die in Oostende binnenviel op 2 december. Het was „La Brune”, gevolgd door een Franse fluit „Prince Charles”, geladen met olijfolie, zout en Spaanse wijn, opgebracht op 8 december en reeds geveild op 29 december.

Op 8 december komt een galjoot aan de beurt; een kolenschip; een katschip „Le Bourgeois d'Orange”, komende van de Oost en geladen met diverse graansoorten, verkocht voor de grote som van 38.088 gulden, op 3 januari 1696.

Daarna veroverd hij nog, in gezelschap van kapitein Van de Walle, een grote fluit van Hoorn, die echter op de banken vóór Oostende te pletter liep. Met dezelfde Mathieu Van de Walle en met konvoicollega Antoon Cornelissen werd dan nog een zoutbark veroverd.

Enkele tijd later, op 2 mei 1696, steeds met de „Sint Franciscus”, brengt hij een Franse bark van Nantes binnen, geladen met indigo, suiker en andere zuiderse waren. Daar het schip veroverd werd met de hulp van 2 Zeeuwen, moet de opbrengst van 28.682 gulden met hen gedeeld worden voor 9/16den. Een paar dagen later, op 5 mei, komt hij binnen Oostende met het Duinkerke fregat „St. Joseph” en op 7 mei is het de beurt aan de fluit „l'Union”, van Christiania, hernomen op de Duinkerkers.

Met de verovering van de „Bienvenu”, sterk bewapend met 8 kanonnen en 4 steenstukken, geladen met ijzeren staven, brengt hij ook 16 Franse krijgsgevangenen mee.

Met zijn vroegere barquelongue „De Prince Electorael”, met 6 stukken en 53 man, begeleidt hij vervolgens diverse konvooiën

naar Engeland en Zeeland en terug, naar Nieuwpoort en Oostende.

Tussen 1699 en 1700 weten we dat hij op Cadix vaart met de „Sancta Maria”, een zware konvooyer, van 64 stukken en met 311 man aan boord. Men noteert aan zijn boord, in 1700, de Brugse edelman Franciscus-Antonius van Volden.

De „Sancta-Maria” werd op 12 september 1702 buiten vaart gesteld, terwijl de bemanning werd afgedankt, nadat het eerst was bestemd om, in de uitbrekende Successieoorlog zes Franse galeien, naar Oostende gestuurd met aanvalsplannen tegen Vlissingen, te begeleiden.

De Successieoorlog, die ging om de Spaanse troonopvolging en Oostende aan de zijde van de Fransen zag geplaatst, zal Oostende zien deelnemen aan de Spaans-Franse kant tegen de Anglo-Bataven. Op zee vangt de strijd aan in de lente van 1702.

In oktober 1702 vinden we Mansvelt terug op het fregat „Sint-Franciscus” en we zien hem onmiddellijk vermeld op de prijzenlijsten met diverse prijzen, die hij opbrengt naar de haven van Oostende in oktober en december.

Hij wordt trouwens herhaaldelijk gesignaleerd, in boordjournalen van onze kapers, met kruistochten tussen de Engelse kusten en de Hollandse kust (routes tussen Flamborough Head, Yarmouth, Texel) Kapitein Thomas Gournay, in zijn boordjournaal van oktober-december, verhaalt zelfs hoe op 12 november Mansvelt het volk van een sloep van Paulus Bestenbustel aan boord haalt, mede met de riemen en het „geweer” van het scheepje. Bestenbustel was namelijk gejaagd geworden door 3 Franse fregatten, toen hij pas een sloep uitgezonden had naar een galjoot, maar verplicht was geworden te vluchten. Gournay had de sloep echter in het oog gehouden en begeleid. Thomas Gournay zal ook in zijn boordjournaal van januari-februari 1703 melden dat hij opnieuw Mansvelt meermalen ziet kruisen. Hij jaagt bovendien samen met hem op 2 hoekers, maar door het slechte weer kan alleen Mansvelt verder jagen en een hoeker veroveren. Het was daarenboven voor Mansvelt een lange tocht, want hij vertrok uit Oostende op 7 januari en was er pas terug op 25 maart.

Gournay en Mansvelt blijken goede maatjes te zijn, want op 13 januari 1703 ontmoeten ze mekaar en beginnen ze samen op 17 januari de jacht op een Hollandse vishoeker, in de buurt van Flamborough Head. Het schip wil niet strijken en ze waren dus verplicht hem aan boord te leggen en te veroveren; ze rantsoeneren hem voor 1600 gulden Hollands geld in speciën en laten hem dan gaan. Daarop verliet Mansvelt Gournay.

Maar op 22 januari ontmoet Gournay een vloot van wel 20 hoekers, waartussen Mansvelt te bespeuren viel en die hij kon herkennen omdat hij zijn „seyne” (signe, teken van herkenning door middel van een vlag) liet waaien.

Op 25 januari rantsoeneert Mansvelt een Hollandse hoeker en veroveren Gournay en Mansvelt, in compagnie en om te rantsoeneren, een schip van Zierikzee.

Deze kruistocht bracht Mansvelt, voor de hoekers, zijn deel van 3053 gulden netto op, gelijkelij te verdelen met Gournay.

De rekeningen van de Admiraliteit vermelden eveneens nog twee Engelse schepen

die Mansvelt en Gournay samen genomen hebben.

Onze Vlaamse konvooiers gaan soms tot onder de kust van Noorwegen, waar men op 15 juni meldt dat Mansvelt er met zijn collega's Cornelissen en Paulus Bestenbus-tel rondzwierf, maar nog niets genomen had.

We vernemen echter dat Mansvelt in oktober 1703 2 Engelse prijzen heeft veroverd voor de kust van Yarmouth. En zo gaat het verder tussen de Noorse kust en de Hollandse en Engelse wateren.

In december 1703 werd de „Sint-Franciscus” zelf gekeerd te Glückstadt aan de Elbe (Holstein, Denemarken), wat aanleiding gaf tot een langdurige procedure die aansleepte tot 1712!

Wel weten we dat Mansvelt op 16 december 1704 verklaarde ook gevaren te hebben met het konvooschip „Markies van Bedmar” en, volmacht te geven, bij notaris Pille van Oostende, om gelden te ontvangen na de verkoop van zijn prijzen.

Zoals steeds veranderen de konvooschepen vaak van bevelhebber. Aldus is het te verklaren dat Mansvelt het bevel voert op 10 december 1704 over het fregat „de Coninghinne van Spanien” en er een reis mee beëindigde.

Samen met zijn collega Gerrebrantz had hij 10 schepen veroverd, w.o. een Franse kaper van 16 stukken geschut, een Engelse pinasse met tabak, een brigantijn komende van Zuid-Carolina met kostelijke zuiderse waren, een Engels schip komende van Virginia, geladen met suiker en tabak, een pinasse van 24 kanonnen, gaande van Amsterdam naar Lissabon, een pinasse met boter en vlees komende van Ierland, een schip van Hamburg en een schip van Londen, allebei varende naar Portugal en door onze konvooiers opgebracht naar Galicië en aldaar verkocht.

Uit een notariële akte vernemen we eveneens dat Mansvelt reder was van een „barquelongue”, de „Sint Jago de Victoria” in januari 1705. Deze barquelongue hebben we gevonden als bevolen zijnde door de kaperskapitein Roberto Contales, op 29 april 1705, met als medereders Adriaan Peperzele en Pieter de Potter. Het was een schip van 4 stukken kanon en 4 „basen”.

Een typisch verhaal van moed en durf wordt ons verhaald door kapitein Antoon Lefever in zijn boordjournaal van 22 mei 1705. Ook Mansvelt komt er bij te pas.

Lefever ontmoet nl. een vijandelijke vloot van een 40-tal schepen, begeleid door 3

konvooiers en hij gaat middenin de vijand varen. En dan bemerkt hij dat ook reeds Mansvelt en zijn collega Cornelissen zich midden het vijandelijk konvooi hebben gewerkt!

Hier volgt het verhaal:

„Wij aboordeerden 2 scheepen, waer van een catte ende een galjoet was, ende wij conden de galjoet aen boord leyden, soo spronghen zeven man van ons over. In het aboorderen creghen een van ons volck gequest ende hielden het met een uyt de vloote met onze prijs”.

Ondanks het huzarenstuk van Lefever gaat het minder goed met Mansvelt die niets weet mee te pakken, terwijl zijn collega Cornelissen bovendien gekwetst wordt aan het been en zelfs 3 à 4 gekwetsten bij zijn volk heeft.

Dat dergelijke avonturen doorgaans gebeuren met het aanwenden van valse vlaggen om de vijand te misleiden is schering en inslag langs beide zijden, al dienden vlaggen ook als „seyne”, d.i. tot teken van herkenning zoals hiervoren reeds aangehaald.

In 1706 krijgt Mansvelt het bevel over het fregat „Neptunus”, waarmee hij een vijandelijk transportfregat van 14 stukken en 8 man veroverd. Het was geladen met lood, werd opgebracht op 30 april en bracht 6.050 gulden op.

Mansvelt blijft belangstellen in de rederij, want in 1708 koopt hij een schip van Kales, „La Subtile”, voor 1255 gulden.

Over het fregat „Neptunus” maakte fregatkapitein J.C. Lienart een aardig verhaal in het tijdschrift „Neptunus” van onze Zee-macht (september 1970).

Bij een bezoek aan het „Sjöfarts Museet”, het maritiem museum van Göteborg in Zweden, ontdekte Lienart aldaar een model van de „Neptunus”. Het fregat zou gebouwd zijn in Oostende in 1691 door een zekere Pieter Wiederbünner en zou dus onder Mansvelt gevaren hebben. Het schip werd verkocht aan een Zweedse reder, Nils Schruuf, en kwam zelfs terecht in de Russisch-Zweedse oorlog. Men leze daarover uitgebreid de studie van Lienart.

Wie dus ooit langs Göteborg passeert, ga dit Oostendse „souvenir” even bekijken!

Na de val van Oostende, in 1706, komen de Oostendenaars langs de Anglo-Bataafse kant te staan; de hertog van Marlborough was toen opperbevelhebber van de geallieerde legers. Het beroemde liedje op zijn naam heeft hem vereeuwigd in onze contraire... Wanneer in 1715 sprake was van een commandant van de konvooschepen, gaf de Oostendse stadsoverheid over Mansvelt een zeer vleiend advies, waarbij hij werd aangeduid als een heroïsch strijder op zee.

Mansvelt overleed te Oostende in 1727, na gedurende een halve eeuw Oostende met moed en succes te hebben vertegenwoordigd op zee. M.L. Sebrechts, in een merkwaardige genealogische studie over de familie Mansvelt, verschenen in „Ostendiana”, III, 1978, pp. 17-40, vermeldt nog dat hij, in een rekening van 1 december 1728, sporen heeft gevonden van de „gagie” van Mansvelt als kapitein van de konvooier „Neptunus”.

Walter DEBROCK
Erevoorzitter Kon. Marine Academie.

**Hoe bereikt U
3000 lezers
uit visserijmiddens**

**H. Baelskaai 2
8400 Oostende
Tel. (059) 32.55.59**

VOOR VEILIGHEID OP ZEE: DE SERVICE S.K.B.

H. BAELSKAAI 6, 8400 OOSTENDE - TEL. (059) 32 28 25

Erkend Service Station voor Reddingvloten

Reddingvloten: R.F.D. - ELLIOT - VIKING - ZODIAC - AUTOFLUG - BOMBARD - AVON - CALLEGARI - SERVAUX - MITSUBISHI - PLAS-TIMO

reddingvesten - reddingboeien - drijvende toestellen - valschermsignalen - stakellichten - man o. boordlichten

noodzenders LOCAT - RADIO BEACON